

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Савченко Ольга Ростиславівна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри документальних комунікацій та менеджменту
Рівненський державний гуманітарний університет
м. Рівне, Україна*

Гаврилович Юліан Онисимович

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Рівненський державний гуманітарний університет
м. Рівне, Україна*

У сучасних умовах функціонування економіки України, що характеризуються високим рівнем нестабільності, трансформацією господарських зв'язків та впливом воєнних факторів, особливого значення набуває забезпечення адаптивності та стійкості бізнес-структур. Одним із ключових інструментів досягнення цих цілей виступає зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД), яка забезпечує доступ до ресурсів, диверсифікацію постачань та інтеграцію у глобальні економічні процеси.

За сучасних умов глобалізації ЗЕД є стратегічним чинником розвитку соціально-економічних систем (СЕС) на різних рівнях – від підприємств і регіонів до національної економіки в цілому. Як зазначають Н. Тюріна, Т. Назарчук та А. Петяк [1, с. 65], ефективність управління зовнішньоекономічними процесами визначає конкурентоспроможність країни на світових ринках, сприяє інтеграції у міжнародний поділ праці та формує передумови сталого економічного зростання.

В свою чергу, функціонування суб'єктів ЗЕД визначається комплексом макроекономічних та глобальних факторів, до яких належать: валютна нестабільність, трансформація логістичних ланцюгів, зміни у міжнародній торгівлі, коливання світових цін, геополітичні ризики, інше. Так, кризові явища 2022 року спричинили суттєве скорочення економічної активності, руйнування логістичних маршрутів і порушення традиційних каналів постачання, що поставило під загрозу стабільність діяльності багатьох підприємств, країни в цілому. Водночас у 2023–2025 роках спостерігається поступове відновлення економіки, що особливо проявляється у будівельній галузі – як ключовому індикаторі економічної активності та відновлювальних процесів.

Зокрема, у 2025 році обсяг будівельного ринку України зріс на 24% порівняно з 2024 роком і досяг приблизно 248 млрд грн, що свідчить про активізацію процесів відбудови. Водночас цей показник залишається нижчим за довоєнний рівень, що підтверджує незавершений характер відновлення економіки [2]. Ця динаміка формує стійкий попит на будівельні матеріали та інженерне обладнання, оскільки відновлювальні процеси інфраструктури безпосередньо стимулюють як споживчий, так і промисловий сегменти ринку.

Як свідчить аналіз ринку та логістичних потоків, оцінка попиту дозволяє виявити ключові ризики та можливості для суб'єктів галузі, у тому числі щодо диверсифікації постачань, оптимізації каналів доставки та управління запасами.

Важливо зазначити, що в умовах сьогодення ринок будівельних матеріалів та інженерного обладнання в Україні характеризується високою динамічністю і факторною залежністю. Однією з ключових тенденцій є зростання імпортозалежності: частка імпортованих матеріалів зросла з 14% у 2021 році до 23% у 2023 році, що свідчить про посилення ролі зовнішніх постачань [3]. Також, у 2024–2025 роках ринок демонструє ознаки структурної трансформації, що проявляється у переорієнтації логістичних маршрутів, адаптації підприємств до нових умов постачання та розвитку альтернативних каналів імпорту [4]. Ці процеси свідчать про активне використання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності механізмів управління ризиками та забезпечення стабільності виробничих і торговельних потоків.

Цінова динаміка ринку також відображає нестабільність: у 2025 році ціни на будівельні матеріали зросли в середньому на 10–15%, що зумовлено інфляційними процесами та зростанням логістичних витрат [5]. Додатковим обмежуючим фактором є кадровий дефіцит, що впливає на темпи розвитку ринку та ефективність діяльності підприємств [2] (табл. 1).

Таким чином, суб'єкти ЗЕД у будівельній галузі функціонують у середовищі поєднання відновлювальних процесів та системних обмежень, що вимагає від них високого рівня адаптивності, ефективного управління ризиками та диверсифікації постачань. Це підкреслює ключову роль зовнішньоекономічної діяльності як інструмента забезпечення стабільності та розвитку бізнес-структур у складних умовах сучасної економіки України.

Таблиця 1

Факторний характер ЗЕД підприємств

Група факторів	Зміст факторів	Характер впливу на ЗЕД	Прояв в умовах сучасності
<i>Макро-економічні</i>	Інфляція, валютний курс, ВВП, вартість енергоресурсів і сировини	Визначають загальні умови ведення ЗЕД, впливають на собівартість та цінову конкурентоспроможність	Висока інфляція та девальвація гривні призвели до зростання витрат і цін, особливо у будівельному секторі
<i>Інституційні</i>	Митна політика, податкове регулювання, валютні обмеження, правове середовище	Формують регуляторні рамки ЗЕД та рівень адміністративного навантаження	Зміни регуляторної політики в умовах воєнного стану ускладнюють довгострокове планування
<i>Ринкові</i>	Попит, конкуренція, платоспроможність споживачів, структура ринку	Визначають можливості реалізації продукції та масштаби ЗЕД	Поступове відновлення попиту у 2024–2025 рр. пов'язане з програмами відбудови
<i>Зовнішньоекономічні</i>	Географія експорту/імпорту, особливості тарифного та нетарифного регулювання	Впливають на доступ до ринків і диверсифікацію ризиків	Переорієнтація на ринки ЄС та необхідність адаптації до технічних і митних вимог
<i>Логістичні</i>	Транспортна інфраструктура, маршрути постачання, вартість і час доставки	Визначають безперервність та ефективність ланцюгів постачання	Руйнування портів і логістики у 2022 р. спричинило зростання витрат і зміну маршрутів
<i>Технологічно-ресурсні</i>	Рівень цифровізації, якість продукції, кадровий потенціал	Визначають ефективність управління та конкурентоспроможність підприємства	Впровадження ERP, CRM, WMS підвищує адаптивність; дефіцит кадрів обмежує розвиток
<i>Соціальні</i>	Демографічна ситуація, міграційні процеси, рівень зайнятості, кваліфікація робочої сили, соціальна стабільність	Визначають забезпеченість підприємств трудовими ресурсами і рівень їх кадрової гнучкості	Масова трудова міграція і мобілізація спричинили дефіцит кадрів, зниження кадрового потенціалу та необхідність перекваліфікації персоналу

Розроблено автором на основі даних [1, с. 68; 2; 4]

Зазначені фактори формують багаторівневе та динамічне середовище функціонування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, яке характеризується високою варіативністю умов, взаємозалежністю чинників і підвищеним рівнем невизначеності. Їх сукупний вплив визначає не лише параметри ринку, але й вимоги до адаптивності

підприємств, здатності оперативно реагувати на зміни та забезпечувати безперервність господарських процесів.

У таких умовах ключового значення набувають управлінські засади організації зовнішньоекономічної діяльності, що мають базуватися на системності, гнучкості та проактивності. Насамперед йдеться про необхідність формування інтегрованої моделі управління ЗЕД, яка поєднує стратегічне планування, операційний контроль і аналітичне забезпечення прийняття рішень. Важливим елементом є диверсифікація постачальницьких каналів, що дозволяє знизити залежність від окремих ринків і мінімізувати зовнішні ризики.

Не менш значущою є оптимізація логістичних процесів, яка передбачає перебудову маршрутів постачання, скорочення витрат і підвищення надійності доставки. У сучасних умовах особливої актуальності набуває цифровізація управління ЗЕД, зокрема впровадження ERP-, CRM- та аналітичних систем, що забезпечують прозорість операцій, підвищують точність планування та дозволяють оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища.

Важливим напрямом також виступає розвиток аналітичної підтримки управління, що включає моніторинг ринку, прогнозування попиту та оцінювання ризиків. Це створює основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень і підвищення ефективності зовнішньоекономічних операцій. Паралельно з цим суттєву роль відіграє якість міжнародної комунікації та партнерської взаємодії, що визначає стабільність контрактних відносин і рівень довіри у глобальних ланцюгах постачання.

Отже, ефективне управління зовнішньоекономічною діяльністю в сучасних умовах передбачає комплексне поєднання адаптивних управлінських механізмів, цифрових інструментів і стратегічної диверсифікації. Такий підхід дозволяє знизити вплив зовнішніх ризиків, підвищити стійкість бізнес-процесів та забезпечити конкурентоспроможність підприємств на внутрішньому і міжнародному ринках.

Література:

1. Тюріна Н., Назарчук Т., Петяк А. Зовнішньоекономічна діяльність соціально-економічних систем: стан, система управління та оцінювання потенціалу розвитку. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences.* 2025, № 5. С. 65-73. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-346-5-8>.

2. Будівельний ринок України у 2025 році зріс на 24% // Interfax-Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/1143248.html> (дата звернення: 26.03.2026).

3. Частка імпортованих будівельних матеріалів в Україні зросла до 23% // Interfax-Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/press-conference/980842.html> (дата звернення: 26.03.2026).

4. Аналіз імпорту та експорту будівельних матеріалів в Україні // Budynok. URL: <https://budynok.com.ua/ua/analysis-of-import-and-export-of-building-materials> (дата звернення: 26.03.2026).

5. Ціни на будівельні матеріали в Україні у 2025 році зросли на 10–15% // Ukrainian Construction Sector Cluster. URL: <https://www.ucsc.org.ua/cziny-na-budmaterialy-v-ukrayini-u-2025-roczizrosly-na-10-15/> (дата звернення: 26.03.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-606-8-41>

ВИКЛАДАННЯ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: СИНЕРГІЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ТА АДАПТИВНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ СТРАТЕГІЙ

Свистун Тетяна Леонідівна

*викладач кафедри економіки та управління бізнесом,
Рівненський державний гуманітарний університет
м. Рівне, Україна*

Сучасна архітектура глобального світу характеризується станом перманентної турбулентності, що в науковій літературі отримало назву концепції **VUCA** (volatility – мінливість, uncertainty – невизначеність, complexity – складність, ambiguity – неоднозначність). Для освітньої галузі України ці виклики набули екзистенційного характеру: повномасштабне вторгнення, вимушена міграція учасників освітнього процесу, руйнування інфраструктури та необхідність навчання в умовах реальної небезпеки перетворили «невизначеність» із теоретичного терміну на щоденну реальність.

Традиційні педагогічні моделі, що базувалися на жорсткому плануванні, стабільних графіках та аудиторній присутності, виявилися недостатньо гнучкими перед обличчям таких масштабних криз. У цьому контексті виникає гостра потреба у переосмисленні ролі викладача. Сьогодні освітянин – це не лише ретранслятор академічних знань, а насамперед архітектор безпечного та адаптивного середовища.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку **синергетичного зв'язку** між внутрішнім психологічним ресурсом педагога (його особистісною стійкістю) та професійним інструментарієм